

UPOREDNA TABELA RELIGIJA SVIJETA	PLATFORMA KONCEPTA			OSNOVNI PROBLEMI ČOVJEČANSTVA		PREDLOŽENA RJEŠENJA				TEST VALIDNOSTI		
	Istorijat / vrijeme koje obuhvata	Izvor koncepta (ljudski i/ili božanski)	Osnovna vjerovanja i prakse	Moral i smisao života	Propadanje i smrt	Ljudski naponi i dostignuća		Božanska intervencija		Činjenična dokazivost	Realna ostvarivost	Stepen obuhvatnosti
						Razum	Učinak	Mesija	Druge metode			
Biblijska religija (hrišćanstvo) <i>* Ne podrazumijeva tradicionalne niti devijantne oblike koji odstupaju od biblijske religije.</i>	Od stvaranja svijeta nadalje.	Božansko nadahnuće i objava kroz izabrana ljudska oruđa, svjesna izvora znanja. Jasna platforma za sva identitetska i suštinska pitanja.	Jedan Bog Stvoritelj. Čovječanstvo je palo u grijeh i pobunu protiv Boga; Sin Božji Isus Hrist sprovodi Plan spasenja. Sveto Pismo je nadahnuta Riječ Božja.	Moral tretiran na sveobuhvatan način, uz pravljenje razlike između dobra i zla; duhovnost i karakter ključni činioci, motivi su bitni. Poredak života definiše Tvorac (Božji Zakon)	Posledica pada u grijeh i prihvatanja satanizma, odakle potiču svi problemi ljudskog roda. Smrt je suprotnost životu, vječna smrt biće rezultat odbijanja spasenja.	Nemoćan da trajno riješi probleme čovječanstva. Upotreba razuma i logike neodvojiva od vjerskog života.	Spasenje nemoguće ljudskim naporima. Promjene ostvarive kroz saradnju božanskog i ljudskog.	Božanski Kanal života; jedini posrednik Boga i čovjeka; rješava problem grijeha i smrti. Jasno identifikovan, radi sve po božanskom planu, biblijski i istorijski dokaziv.	Posredničko djelovanje Duha Božjeg i anđela u sklopu Plana spasenja.	Biblijska religija odgovara logici, nauci, iskustvu, poznatoj istoriji, savjesti i zdravom razumu. Bog se otkriva na transparentan i razumski shvatljiv način. Savršeni sklad ljubavi, istine, pravde i milosti. Dokazivost autentičnosti Biblije.	Realizacija Božjeg plana spasenja kroz istoriju dokazuje realnost obećanja koja još čekaju na ispunjenje.	100%. Bog rješava sva pitanja dobra i zla kao i probleme čovječanstva, poretka i uslova života na Zemlji i u univerzumu.
Islam	Od VII vijeka n.e. nadalje	Učenja proroka Muhameda i Kurana. Pod uticajem biblijskog monoteizma i predislamske religije.	Jedan Bog (Alah); meleci (anđeli); četiri pisane objave date Musi, Davidu, Isi i Muhamedu; sudnji dan i predodređenje.	Moral shvaćen kao činjenje dobra i izbjegavanje zla. Moral se čuva kroz šerijatski krivično-pravni sistem.	Vjerovanje u zagrobni život ljudi i džina u raju ili paklu nakon Sudnjeg dana.	Islam koristi nauku selektivno za potrebe dokazivanja svojih vjerovanja. Preispitivanje nepoželjno.	Džihad kao ljudski trud kroz dobra djela, protiv šejtana, protiv grešnika i oružani vid za odbranu vjere.	Mahdi kao eshatološki iskupitelj koji će vladati 5, 7, 9 ili 19 godina prije Sudnjeg dana i osloboditi svijet od zla.	Meleci (anđeli). Džini (stvorenja od vatre; postoje razna vjerovanja za njih).	Problematična u svim aspektima. Nepouzdanost otkrivenja, autorstvo Kurana upitno, kontradikcije, predislamski elementi, sloboda izbora i savjesti ograničena, strah i prinuda kao sredstva nametanja religije.	Ljudski destruktivni faktor na štetu izvorne religije. Nerealnosti kao posledica.	Isključivost. Moralno problematične teze o zlima koji nastavljaju svoju egzistenciju u „paklu“ i sumnjivim nagradama „zaslužnima“ u „raju“ (dženetu).
Ateizam i agnosticizam	Poznat od antičkih vremena; u novije vrijeme zaživio kroz prosvetiteljstvo i bunt protiv zloupotreba tradicionalne religije.	Poricanje Tvorca i svrhovitog dizajna, skepticizam. Uporišta u ljudskoj filozofiji. Relativistička shvatanja.	Nema Boga ili božanskog bića. Svijet i život su nastali nizom slučajnosti. Čovjek organizuje život i rješava sam svoje probleme.	Moral je relativan. Definiše se kao oblik društvene svijesti, sistem običaja, navika, normi. Čovjek je evoluirao iz nižih oblika života i taj proces se nastavlja.	Smrt je neminovnost, nema života posle smrti. Nauka ima potencijal da riješi probleme propadanja i smrti.	Ateizam koristi nauku kao svoje uporište kroz akumulaciju primijenjenog znanja; naučna platforma pogrešna.	Ljudski rod evoluirao. Napredak nauke može ubrzati evoluciju.	N/A	Miješenje naprednih svemirskih civilizacija u ljudske poslove.	Ateizam odgovara konfuznim i nesvrshodnim „potrebama“ pale ljudske prirode, ali ne odgovara logici, zdravom razumu i savjesti. Činjenice prilagođene različitim lažnim, poluistinitim ili netačnim interpretacijama i relativizmu.	Biološka smrt shvaćena kao konačni kraj. Projekcije budućnosti nerealne.	Tretira samo pitanja koja su u domenu ljudskog iskustva i želja pale prirode. Ograničenost na materijalizam.
Hinduizam	Nastao u Indiji, vrijeme nastanka diskutabilno; osnivači nepoznati; proizvod raznih okultnih kultova i tradicija.	Koncipiran iz Veda. Jedna Vrhovna realnost (Brahman) se manifestuje u mnoštvo bogova i boginja.	Nema određeni kredo; karakteriše ga vjerovanje u više bogova i polubogova, seobe duša, u više reinkarnacija i karmu (nagrade i kazne za životna djela)	Hinduizam je panteističan, bog je u svemu, dobro i zlo se prožimaju, ideal se nalazi u misticizmu. Ljudski rod robuje neznanju i iluziji ali može se izvući.	Život se sastoji od neprekidnog ciklusa kroz mnoge vidove egzistencije; nema smrti.	Razum i logika su u očiglednom sukobu sa hinduističkim vjerovanjima.	Djela važna za određivanje karme. Joga, meditacija, hodočašća, posvećenja i veganski način ishrane kao glavne prakse.	Shvaćen kao avatar (manifestacija) gospoda Višnu, održavalac univerzuma, od kojih je Krišna poslednji avatar.	Razna božanstva, polubožanstva i kultovi.	U domenu apstrakcije. Panteizam, mnogoboštvo i različiti oblici okultizma svoj proboj u nauci traže kroz navodne blagodati joge i meditacije kao i specifičnosti makrobiotičke ishrane.	Moralno neodrživi i potpuno nedokazivi koncepti, protivrečni zdravom razumu i logici.	U navodnoj težnji za oslobađanjem od ropstva neznanju i iluziji, hinduizam završava u ekstremnim oblicima tog istog ropstva.
Kineska tradicionalna religija (taoizam / konfučijanizam)	Urođenička narodna kineska religija, vrijeme nastanka VI vijek prije n.e. (taoizam) i kasnije.	Panteizam (Tao prožima sve), kult mrtvih, razna sujeverja; traganje za jedinstvom s bogom.	Dualistički jin i jang; mitološka bića i narodna božanstva; univerzum je sam sebe stvorio iz haosa.	Prigodan život i miran zagrobni život postiže se kroz rituale i slavljenje predaka.	Sud, zatim raj ili kazna i reinkarnacija (popravni ispit). Povratak stanju nebića kao cilj.	Humanistički „racionalizam“ podređen urođeničkim vjerovanjima i tradicijama.	Obožavanje predaka, prakse dugovječnosti, proricanje, feng šui (sortiranje stvari).	N/A	Kult zmaja; razna lokalna božanstva i polubožanstva.	Određenu iracionalnu podršku može naći u filozofskim gledištima, usko povezanim sa paganskim konceptima.	Životni stilovi koji teže dugovječnosti, akupunktura, alhemija...	Istočnjački paganizam i sujeverje
Budizam	Osnivač Sidarta Guatama Buda, 520. prije n.e.	„Prosvjetljenje“ Bude kroz asketizam.	Filozofija „srednjeg puta“. Poput hinduizma sadrži karmu, maju (iluziju) i samsaru tj. ciklus reinkarnacija.	Izbjeći reinkarnacije i postići nirvanu. Postati bodisatva. Grijeh se smatra neznanjem, dobro i zlo su neutralni.	U budizmu ne postoji početak i kraj, već beskonačni krug ponavljanja rađanja i smrti.	Osnovne naučne činjenice i zakoni nalaze se u oštroj suprotnosti sa konceptom budizma.	Napori kroz meditaciju da se postigne nirvana (vrsta bezličnosti i ispražnjenosti od sebe).	Maitreja kao eshatološki buda koji će donijeti potpuno prosvjetljenje.	Izloženost svijetu natprirodnih sila kroz izmijenjena stanja svijesti, meditacije i mantre.	Filozofsko-religijski pravac koji uči da je sve iluzija i negira osnovne naučne činjenice i zakone, nemoguće ga je racionalno dokazivati.	Realnost je isključena u konceptu budizma.	Filozofsko- paganski misticizam i razna sujeverja.
Etničke religije <i>* Isključujući one u odvojenim kategorijama.</i>	Lokalizovani oblici religije određenih etničkih grupa ili paganizovane verzije drugih većih religija (primjer: svetosavlje).	Paganizam i narodna sujeverja kao preteče u kombinaciji sa nekom većom religijom ali u njenoj obrednoj i sveštenečkoj funkciji.	Posebna identitetska obilježja kao npr. lokalni kultovi svetaca, obožavanja prirode, itd.	Determinisan etničkom ili nacionalnom pripadnošću i vjerovanjima.	Paganski koncept dominantan, vjerovanja u zagrobni život i miješanje mrtvih u ljudske poslove.	Upotreba razuma nepoželjna. Nauka se smatra odvojenom od religije.	Ritualni i običaji (formalizam) i udovoljavanje lokalnim božanstvima.	Izopačeni pogledi na Mesiju, zavisno od stepena uticaja drugih većih religija.	Izloženost natprirodnom kroz paganske običaje i prakse.	Nepoželjno svako preispitivanje, poremećaj racionalnog prosuđivanja i razmišljanja, mitomanija.	U domenu udovoljavanja lokalnim običajima, nacionalizmu i religijskom formalizmu.	Ograničen na etničku grupu i njena shvatanja.

UPOREDNA TABELA RELIGIJA SVIJETA	PLATFORMA KONCEPTA			OSNOVNI PROBLEMI ČOVJEČANSTVA		PREDLOŽENA RJEŠENJA				TEST VALIDNOSTI		
	Istorijat / vrijeme koje obuhvata	Izvor koncepta (ljudski i/ili božanski)	Osnovna vjerovanja i prakse	Moral i smisao života	Propadanje i smrt	Ljudski napori i dostignuća		Božanska intervencija		Činjenična dokazivost	Realna ostvarivost	Stepen obuhvatnosti
						Razum	Učinak	Mesija	Druge metode			
Afrčke tradicionalne religije	Stara i nova era	Usmene plemenske tradicije, kult mrtvih, magija, animizam...	Vjerovanje u vrhovnog stvoritelja, u duhove, obožavanje mrtvih, korišćenje magije i tradicionalne medicine.	Uloga čovječanstva se uopšte smatra kao usklađivanje prirode sa natprirodnim kroz razne ritualne i magijske prakse.	Paganski koncept dominantan, vjerovanja u zagrobni život.	Religija dominira u obrazovnom sistemu.	Ritualni, magijski obredi i prakse, kultovi, sakaćenje tijela.	Pogledi zavise od stepena religijskog sinkretizma.	Kontakt sa natprirodnim kroz magijske rituale i prakse.	U domenu metafizičkog. Proizvodi direktne štetne posledice u praktičnom životu i po mentalno i duhovno zdravlje.	U domenu udovoljavanja lokalnim „božanstvima“ (duhovima).	Ograničen na etničku grupu i njena shvatanja.
Sikhizam	Religija koja potiče u Pandžab religiji indijskog potkontinenta negdje s kraja XV vijeka.	Sikizam se zasniva na spiritualnom učenju guru Nanaka, i devet Sika gurua koji su ga slijedili. Deseti guru, Gobind Sing, imenovao je sikski spis Guru Grant Sahib kao njegov nasljednik.	Vjera i meditaciju u ime jednog stvoritelja po imenu Ik Onkar, jedinstvo cijelog ljudskog roda. Nema monašenja i asketizma.	Angažman u nesebičnoj službi, koji teži društvenoj pravdi za dobro i prosperitet svih, te pošteno upravljanje sredstvima za život živeći domaćinskim životom.	Reinkarnacija dok se ne riješi karma i stopi se sa Bogom.	U alfa režimu.	Molitve i meditacije u Božje ime, službe u hramu, dobročinstva.	N/A	Bog u sikizmu je poznat kao Ik Onkar, Uzvišena realnost ili sve-ispunjavajući duh.	U domenu metafizičkog i apstraktnog. Evidentne određene praktične koristi u smislu shvatanja života i tendencije ka nesebičnosti.	Sjedinjenje sa Bogom je metafizički cilj, na nivou vjerske iluzije.	Tendencija ka apsolutnoj istini ali sa pogrešnim premisama.
Spiritizam	Potiče iz raznih paganskih vjerovanja u zagrobni život. Kao pokret razvio se u XIX vijeku.	Slučaj porodice Foks u Hajdevilu, država Njujork (SAD), 1848. Istaknuti promotori: Emanuel Svedenborg Franc Mesmer...	Besmrtnost duše. Duhovi, putem pasivnog ili aktivnog posredništva (medijuma), mogu korisno ili zlobno uticati na fizički svijet.	Duh i tijelo su odvojeni entiteti. Moral i kontakt sa duhovima utiču na zagrobni život.	Duša živi vječno, kontakt sa duhovima preminulih je ostvariv.	U alfa režimu, teško oštećen okultnom duhovnošću.	Vjerovanje u duhovni život i reinkarnacije do usavršavanja.	Sinkretizam sa tradicionalnim hrišćanstvom koje također vjeruje u dualizam i zagrobni život.	Seanse, duhovna iscjeljenja.	U domenu metafizičkog.	U realnosti spiritizam predstavlja kontakt sa demonskim duhovima, kao i svi oblici metafizičkih iskustava.	Metafizički. Duhovni vodiči kao glavni izvor učenja i informacija.
Judaizam	Spoj starosaveznog shvatanja Zakona, jevrejske tradicije (objedinjene u Talmudu) i kabalizma.	Smatra se nacionalnom abrahamskom religijom.	Poštovanje 613 Božjih zapovijesti, slijeđenje rabinske tradicije.	Jak etički kodeks; fokus više na ovom životu nego na onom koji dolazi.	Različiti pogledi; nema zagrobnog života; svijet koji dolazi smatra se mesijanskom erom.	Naučna misao opterećena tradicionalnim vjerovanjima i praksama.	Obrezanje, služba Zakonu.	Budući kralj Izraela, ujedinitelj svih plemena koji će pokoriti „goje“ (strance) i uvesti doba mira.	Proroci	Osnov Tanaha ispravan i činjenično dokaziv. Gledišta izopačena tradicijom i pogrešnim shvatanjem Božjeg plana i namjera.	Božji plan izopačen ljudskim ponosom i tradicijama.	Ograničenje na primat i dominaciju jevrejske nacije.
Bahaizam	Nastao kao pravac monoteizma.	Osnovan od strane Bahá'u'lláha 1863. u Iranu.	Sve religije progresivno potiču od Boga; čovječanstvo je jedna porodica.	Duša je vječna i suštinski dobra. Svrha života je razviti duhovnost i približiti se Bogu.	Duša se odvaja od tijela i putuje ka Bogu ili od Boga. Raj i pakao su stanje bića.	U alfa režimu, dominacija metafizičkog shvatanja.	Molitve, izbjegavanje otrova, težak rad, edukacija, borba za socijalnu pravdu i jednakost...	Bog šalje serije božanskih glasnika čovječanstvu (Mojsije, Krišna, Buda, Zaratustra, Isus, Muhamed)	Božji glasnici	Ekumenska i dualistička shvatanja; činjenice u domenu metafizike.	Ekumenizovani oblik izopačenog monoteizma.	Nedefinisani problemi i nejasna rješenja.
Jainizam	Nastao oko 550. prije n.e. u istočnoj Indiji.	Osnivač Mahavira.	Politeizam i panteizam; univerzum je vječan; hijerarhije mnoštva bogova.	Etički sistem samodiscipline i samokontrole.	Reinkarnacije do oslobođenja.	N/A	Monaštvo, nenasilje, mantr.	Odbacuje vjeru u vrhovnog boga.	N/A	Moralni kodeks, uzdržavanje od nasilja i svakog povređivanja svjesnih bića (bolesni sentimentalizam).	U domenu ljudskih dostignuća.	Metafizička dimenzija.
Šintoizam	Japanska autohtona religija	Glavni spisi: Kojiki i Nihongi, potiču iz VIII vijeka n.e.	Božanstva (kami) su duhovni prirodnih sila. Karakterišu ga animizam, politeizam i šamanizam.	Ljudska bića su čista po prirodi i mogu se ukloniti od zla kroz pročišćenja i pozivanja na kamije.	Smrt je loša i nečista. Neki ljudi po smrti postaju kamiji.	N/A	Obožavanje i prinosi kamijima u hramu ili kod kuće, rituali pročišćenja.	N/A	Mitologija povezana sa planinama (Fudži), svetilištima, vrtovima, cvijećem, prirodom...	U domenu različitih sujeverja i obožavanja prirode.	Religija okrenuta ritualima, bez moralnih pravila i obavezivanja.	Lokalni domen.
Caodaizam	Osnovan 1926. u Vijetnamu na osnovu jedne seanse.	Spiritistička seansa.	Uključuje budizam, hinduizam, taoizam, konfučijanizam, hrišćanstvo i islam, uz elemente spiritizma i animizma.	Cilj je mir i harmonija u svakoj osobi u svijetu. Spasenje dolazi putem samokultivacije i nalaženja boga u sebi.	Reinkarnacije do nirvane.	Izmijenja stanja svijesti kroz spiritizam.	Hijerarhija slična rimo-katoličkoj. Molitve, meditacija, komunikacija sa duhovima.	Bogovi predstavljeni Božanskim okom. Obožavaju se osnivači religija.	Među svecima su Jovanka Orleana, Napoleon I, Viktor Igo, Karl Marks, Luj Paster, Sun Ja-tsen, Vinston Čerčil i Če Gevara	Klasični religijski sinkretizam, metafizička iskustva.	Spiritizam, povezivanje sa demonskim duhovima	Lokalna vjerovanja i prakse

UPOREDNA TABELA RELIGIJA SVIJETA	PLATFORMA KONCEPTA			OSNOVNI PROBLEMI ČOVJEČANSTVA		PREDLOŽENA RJEŠENJA				TEST VALIDNOSTI		
	Istorijat / vrijeme koje obuhvata	Izvor koncepta (ljudski i/ili božanski)	Osnovna vjerovanja i prakse	Moral i smisao života	Propadanje i smrt	Ljudski napori i dostignuća		Božanska intervencija		Činjenična dokazivost	Realna ostvarivost	Stepen obuhvatnosti
						Razum	Učinak	Mesija	Druge metode			
Zoroastrizam	Od VI vijeka prije n.e.	Osnivač Zoroaster (grčki) tj. Zaratustra.	Jedan bog, Ahura Mazda. Dualistički pogled na svijet: Zloduh ili Angra Mainju koji je takođe vječan.	Ljudi su slobodni da čine dobro i zlo; moraju odabrati stranu dobra.	Sud nakon kojeg slijedi raj ili pakao. Pakao je privremen do konačnog očišćenja i povratka Ahura Mazda.	Filozofski sistem sveštenika (maga) uticao je na civilizovani antički svijet.	Inicijacije, rituali, ispovijedanje grijeha svešteniku...	Zaratustra predviđa pobjedu jednog, dobrog i pravednog Ahuramazde i uspostavljanje samo jednog principa.	Poštovanje i kult „svetog ognja“.	Velika zastranjenja u teološkim shvatanjima i razumijevanju svijeta i života.	U domenu paganske mitologije.	Blisko-istočni misticizam.
Tenrikoizam	Od XIX vijeka	Nakajama Miki, poznata po svojim sledbenicima ojasamama.	Podvrsta sektaškog šintoizma.	Vjerovanje u Boga Porijekla, Boga u Istini, poznatog po nekoliko imena uključujući „Cukihii“, „Tenri-Ono-Mikoto“ i „Ojagamisama“ (Bog Roditelj).	Krajnji cilj je izgradnja Kanrodaja, božanski naimenovanog stuba u osi svijeta zvanog Džiba, i ispravno izvođenje Kagura rituala oko Kanrodaja, što će donijeti spasenje svim ljudskim bićima.	Tano (radosno prihvatanje) – konstruktivni odnos prema nevoljama, bolešću i poteškoćama, i džuzen-no-šugo – deset principa uključenih u stvaranje.	Radosan život koji se kultiviše kroz djela milosrđa.	N/A	Preplitanje monoteizma i panteizma.	Skup različitih sujeverja i besmislica.	U domenu fantazije.	Daleko-istočni paganizam.
Neopaganizam i New age	Novije doba	Savremene rekonstrukcije i mješavine paganskih religija, uključujući pseudo hrišćanstvo.	Obožavanje prirode (wicca), duhovni značaj zemlje, panteizam, politeizam...	„Čini što ti je volja, ako to nikog ne povređuje“.	Reinkarnacije do dostizanja Samerlenda (mjesta mira).	Izmijenjena stanja svijesti kroz okultizam.	Molitve, inicijacije, čini, ples, pjevanje, dijeljenje slatkiša...	N/A	Korišćenje magije i bacanja čini	Animizam, panteizam, paganizam, obožavanje prirode, upotreba magije...	U domenu okultnog i paganskog.	Djelimično oživljavanje starog paganizma.
Unitarijanski univerzalizam	Od 1961.	Ujedinjenje unitarijanaca i univerzalista. Liberalni oblik tradicionalnog hrišćanstva.	Vjerovanja okrenuta u pravcu slobode, tolerancije, racionalizma i humanizma.	Spasenje je „duhovno zdravlje ili cjelovitost“. Težnja ka unutrašnjem i spoljašnjem miru, zdravlju i snazi.	Neodređeno, svi će biti spaseni.	Naglasak na građanskim i manjinskim pravima, socijalnoj pravdi i životnoj okolini.	Ceremonije za svadbe i sahrane, crkvene službe...	Različita vjerovanja, donekle bliska tradicionalnom hrišćanstvu.	N/A	U domenu humanističkih napora i dostignuća, liberalna i raznolika shvatanja.	Nedefinisane pretpostavke i nejasni ciljevi.	Spoj neodređenog teizma, ateizma i agnosticizma.
Rastafarijanizam	Od 1920-30-ih.	Jamajka, crnačka religija. Osnivač Markus Garvi.	Bog je Jah koji se utjelovio u Isusu, te u Hajle Selasiju I, kralju Etiopije.	Ljudska bića su Jahov hram. Spasenje je prvenstveno na ovom svijetu i sastoji se u oslobađanju od tlačenja i povratka u Afriku.	Neke raste su navodno iskusili fizičku besmrtnost. Nebo je povratak u Eden koji se nalazi u Africi (Bibliju su navodno izmijenili bijelci).	Rastafarijanstvo je mješavina i hrišćanstva i judaizma, narodnih predaja, legendi i mitova.	Udržavanje od mesa, vještačke hrane i alkohola; marihuana (gandža) se koristi u ritualne svrhe; dredovi na glavi.	Crnački mesija, kralj i oslobodilac (Isusa takođe smatraju crncem)	Povezanost sa zemljom, precima i prirodom.	Zanesenjaštvo, mitomanija i mješavina različitih religijskih pravaca.	Neutemeljene pretpostavke i nejasni ciljevi.	Fokus na unapređenju crnačke rase.